

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ПРАКТИКА LIBERAL ARTS»**

**для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за
спеціальностями В 10 Філософія і В12 Культурологія та
музеєзнавство**

Одеса, 2026 р.

УДК: 101.159+130.2

*Затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського», протокол № 14 від 28 травня 2026 року.*

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри Національного університету «Одеська юридична академія»

Наумкіна Світлана Михайлівна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Борінштейн Є. Р.

Методичні рекомендації для проведення практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія та соціокультурна практика Liberal Arts»: метод. реком. Одеса : Університет Ушинського, 2026. 40 с.

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Теорія та соціокультурна практика Liberal Arts» розроблені для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей В 10 Філософія і В12 Культурологія та музеєзнавство. Вони охоплюють методичні рекомендації до форм проведення практичних занять, зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання за всіма видами контролю, рекомендації до виконання ІНДЗ (есе та аналіз першоджерела), глосарій та список рекомендованої літератури.

З М І С Т

1. ПЕРЕДМОВА	4
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ФОРМ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ.	8
3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	21
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ	26
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДЗ (ЕСЕ ТА АНАЛІЗ ПЕРШОДЖЕРЕЛА)	29
6. ГЛОСАРІЙ	33
7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	37

1. ПЕРЕДМОВА

Liberal Arts (вільні мистецтва і науки) являє собою освітню модель, яка орієнтована на розвиток міждисциплінарних знань, критичного мислення, креативності та вміння адаптуватися до змін у світі. Вона передбачає формування широкого кругозору, а не вузьконаправленої спеціалізації.

Основні принципи теорії Liberal Arts: 1) гнучкість навчального плану. Студент може самостійно вибрати основний напрямок (major) і додаткову спеціалізацію (minor), що дозволяє будувати індивідуальну траєкторію навчання; 2) інтерактивність і діалог. Взаємодія викладачів зі студентами будується на рівних. Роль педагога – не презентувати знання, а задавати питання, супроводжувати студентів в процесі пошуку відповідей, вести наукове керівництво. Використовується сократичний метод навчання, який спонукає думати, міркувати, шукати відповіді; 3) розвиток критичного мислення. Включає аналіз явищ, подій, процесів, формулювання складних питань, пошук нетривіальних відповідей, побудову логічних аргументів; 4) міждисциплінарність. У навчальний план включаються курси, які дають уявлення про методологію наукового дослідження і знайомлять з класичними текстами. Це забезпечує не тільки широту, а й глибину досліджуваного предмета; 5) моральна і громадянська основа навчання. Підкреслюється важливість виховання громадян, здатних стати активними учасниками демократичного суспільства.

Концепція Liberal Arts сходить до античності, де «вільні мистецтва» включали цикл із семи дисциплін: граматику, діалектику (логіку), риторику, арифметику, геометрію, музику та астрономію. У Середні віки до них додалися граматика, логіка і риторика.

Соціокультурна практика Liberal Arts має на увазі, з нашої точки зору, спрямованість на розвиток творчої особистості. Освіта базується на формуванні широкого кругозору особистості, вміння реагувати на виклики сучасності, критично оцінювати інформацію та пристосовуватися до змін.

Теорія і соціокультурна практика Liberal Arts розвивають установки творчої особистості на креативність, життя в демократичному суспільстві. Випускники з таким профілем освіти здатні аналізувати соціальні, культурні та економічні проблеми, застосовувати навички виходу з кризової ситуації, працювати в команді і проявляти громадянську активність.

Навчання теорії і практики Liberal Arts допомагає розвивати емпатію, відкритість до різноманітності, розуміння різних соціальних і екологічних систем.

Процеси глобалізації і швидкий технологічний прогрес ставлять перед системою освіти ряд викликів. Випускник в умовах підвищувального рівня невизначеності і змін, що відбуваються стає вразливим, володіючи вузькою спеціальністю і обмеженим числом знань і навичок. У зв'язку з цим випускник прагне до поліпшення своєї позиції на ринку праці за допомогою розвитку гнучкості мислення, швидкості навчання і досягнення широкого спектру знань. Освіта за моделлю вільних мистецтв (Liberal Arts) багато в чому є відповіддю на ці виклики і покликане замінити (модернізувати) традиційну форму вищої освіти з метою підвищення ефективності випускника в новій соціокультурній, соціоекономічній системі.

Ліберальну освіту як один з напрямків модернізації вищої освіти можна віднести до соціокультурного типу.

Ліберальна освіта являє собою підхід до освіти, який дає студенту як особистості нові можливості: вчить реагувати на виклики сучасності, критично оцінювати і пристосовуватися до них. Мається на увазі, що це буде досягнуто через формування у студента широкого спектру знань (кругозору) про світ в цілому одночасно з поглибленням в обрану самим студентом спеціальність.

Ліберальна освіта та її принципи впроваджуються в українських університетах. Прийнято вважати, що ліберальна освіта і освіта за моделлю вільних мистецтв (Liberal Arts) – це взаємозамінні поняття. Однак принципи ліберальної освіти дещо ширші. Вони можуть реалізовуватися викладачем через застосування в процесі навчання інтерактивних методів навчання в рамках

конкретної спеціальності та навчального закладу, який не володіє гнучким навчальним планом, і це не буде освітньою моделлю цілого факультету або університету. Модель Liberal Arts ґрунтується на принципах ліберальної освіти, що видається нам особливо значущим для розвитку сучасного українського суспільства.

Запропоновані методичні рекомендації орієнтовані на стимулювання самостійної роботи студентів та розвиток навичок опрацювання спеціалізованої наукової літератури. Структура запитань узгоджена з лекційним курсом, а також тематикою і планами семінарських занять, що забезпечує цілісність сприйняття навчальної дисципліни. Зміст курсу «Теорія та соціокультурна практика Liberal Arts» реалізується через три взаємопов'язані блоки: теоретичний, практичний і блок самостійної роботи. Теоретичний компонент передбачає засвоєння базових знань про теорію та соціокультурну практику Liberal Arts, її спрямованість в сучасному суспільстві, базисні знання, понятійно-категоріальний апарат, основні концепції та дискусійні проблеми, а також аналіз суспільних явищ і процесів відносно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts. Практичний блок спрямований на формування навичок наукової дискусії, логічного мислення та культури аргументації; розвиток уміння чітко й переконливо висловлювати власну позицію; підготовку наукових робіт, рефератів, наукових доповідей та есе з актуальних питань філософії конфлікту і діалогу. Самостійна робота передбачає опанування методів роботи з різноманітними джерелами інформації, включаючи словники та наукові тексти, здійснення інформаційного пошуку, систематизацію матеріалу, а також формування здатності до самостійного аналізу й узагальнення. Організація навчальної діяльності студентів здійснюється відповідно до планів лекційних і семінарських занять, а також завдань для самостійного опрацювання.

Мета навчальної дисципліни «Теорія та соціокультурна практика Liberal Arts»: сформувати у здобувачів уявлення про всебічний розвиток особистості, формування критичного мислення, гнучкості, здатності до самостійного навчання і адаптації до мінливих умов.

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Мета: Ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- історію розвитку теорії та соціокультурної практики Liberal Arts;
- структуру теорії та соціокультурної практики Liberal Arts;
- витоки теорії та соціокультурної практики Liberal Arts;
- категоріальний теорії та соціокультурної практики Liberal Arts;
- методологічні складові теорії та соціокультурної практики Liberal Arts;

вміти:

- аналізувати явища, події, процеси, формулювати складні питання, шукати нетривіальні відповіді, будувати логічні та обґрунтовані аргументи;
- формувати особистісні soft skills, завдяки чому легко освоювати нові знання і змінювати професії;
- застосовувати свої знання на практиці;
- орієнтуватися в методичній та спеціальній літературі;
- здійснювати науково-дослідну та методичну діяльність;
- бачити зв'язки між різними дисциплінами;
- адаптуватися до мінливих умов, продовжувати вчитися і пристосовуватися до динамічного середовища

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

– сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

– бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

– ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

– сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ФОРМ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Різновиди проведення практичних занять можуть бути досить різноманітними та визначаються змістом і специфікою теми, а також складом студентської аудиторії. Найпоширенішими формами організації практичних занять з теорії та соціокультурної практики Liberal Arts є: **відповіді на запитання, розгорнуті бесіди, виступи з рефератами, презентаціями, есе, доповідями, проведення інтерактивних дискусій, круглих столів тощо.** У процесі підготовки до практичного заняття кожен студент повинен детально ознайомитися з планом, що відображає зміст відповідної теми; опрацювати та осмислити власні конспекти лекцій; вивчити рекомендовану літературу; підготувати розгорнутий план, тези або конспект виступу за всіма питаннями теми.

Відвідування практичних занять є обов'язковим для студентів, оскільки їх пропуск позбавляє можливості глибоко усвідомити, закріпити та сформувати цілісне уявлення щодо відповідної тематики.

Організація практичного заняття передбачає певну послідовність етапів. По-перше, заняття розпочинається вступним словом викладача, у якому визначається значущість теми, її мета, а також окреслюються форми та методи проведення. По-друге, більшість занять реалізується у формі інтерактивної дискусії, у процесі якої здійснюється поточний контроль знань студентів і перевірка виконання ними самостійних завдань. По-третє, розкриття змісту питань повинно супроводжуватися їх співвіднесенням з актуальними проблемами сучасності. Водночас студенти мають уважно слухати виступи одногрупників, активно долучатися до обговорення, що сприяє розвитку навичок дискусії, аналізу різних точок зору та аргументованого відстоювання власної позиції. Регулярні виступи сприяють збагаченню словникового запасу та формуванню вміння чітко і лаконічно висловлювати думки. Крім того, кожен студент повинен постійно вдосконалювати навички коректного використання фахової термінології. Після виступу відбувається колективне обговорення, під час якого викладач спрямовує дискусію на висвітлення ключових аспектів проблеми та забезпечує участь усіх присутніх. Завершується заняття підсумковим словом викладача, де узагальнюються результати роботи, оцінюється рівень засвоєння матеріалу, виставляються бали та визначаються завдання на наступне заняття.

У межах практичного заняття студент має можливість ефективно засвоїти знання, сформувати вміння, навички та професійні компетентності, необхідні для подальшої практичної діяльності.

Для ефективного вирішення поставлених завдань доцільно використовувати такі форми інноваційного навчання.

Дискусія розглядається як форма навчальної діяльності, у межах якої студенти висловлюють власні міркування щодо проблеми, визначеної викладачем, що передбачає попередню підготовку у вигляді есе, тез або рефератів.

Групова дискусія виступає методом організації колективної діяльності, який забезпечує можливість впливу на позиції учасників через аргументоване

обговорення, сприяє глибшому опрацюванню матеріалу та формуванню оптимальних рішень.

Доповідь (презентація) є формою публічного викладу навчального матеріалу, що може здійснюватися як викладачем, так і студентами, та спрямована на поглиблення знань.

Інтерактивні методи навчання базуються на активній взаємодії між викладачем і студентами, передбачають високий рівень залученості, творче переосмислення інформації та виконання різних видів завдань.

Дослідницький метод орієнтований на організацію навчання через самостійну пізнавальну діяльність студентів, що передбачає постановку проблем, формулювання гіпотез, збір та аналіз даних, узагальнення результатів і їх практичне застосування. Основними етапами дослідницького методу є: визначення теми, об'єкта і предмета дослідження; формулювання проблеми та гіпотез; вибір методів дослідження; збір і аналіз даних; перевірка гіпотез; формулювання висновків та їх застосування.

Пост-тестування використовується як засіб контролю знань студентів за результатами вивчення тем. Круглий стіл є ефективною формою обговорення актуальних проблем, що сприяє розвитку навичок діалогу та колективного пошуку рішень.

Наукова дискусія виступає важливою формою навчальної діяльності, у межах якої студенти аргументовано висловлюють власні позиції. Вона передбачає попередню підготовку письмових робіт, а її структура включає виступи та подальше обговорення. Оцінювання здійснюється як за якість презентації, так і за відповіді на запитання.

Есе розглядається як жанр науково-публіцистичного характеру, що поєднує індивідуальну авторську позицію з вільною формою викладу. Його мета полягає у чіткому та лаконічному висловленні власної думки щодо певної проблеми. Для есе характерні такі ознаки: наявність авторської позиції, оригінальність викладу, наближеність до розмовного стилю, обмеженість

обсягу, образність і логічність викладу, а також відсутність претензії на вичерпний аналіз проблеми.

Структура есе включає невеликий обсяг, чітке визначення теми, актуальність, вступ і висновки, можливість використання додаткових матеріалів (схем, таблиць), посилання на джерела, а також вільну композицію, що відображає глибину знань і переконань автора.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми та форми проведення	денна
1	Тема 1. Вступ до теорії і соціокультурної практики Liberal Arts. <i>Форма проведення: семінар з виступами студентів.</i>	2
2	Тема 2. Методологічні підстави теорій і соціокультурних практик Liberal Arts . <i>Форма проведення: круглий стіл</i>	2
3	Тема 3. Соціокультурні практики як фундаментальне освітній напрямок в системі знань. <i>Форма проведення: семінар з виступами студентів.</i>	2
4	Тема 4. Теорії і соціокультурні практики Liberal Arts та дозвіллева діяльність. <i>Форма проведення: дискусія.</i>	2
5	Тема 5. Економічні складові теорій і соціокультурних практик Liberal Arts. <i>Форма проведення: Семінар з елементами евристичної бесіди</i>	2
6	Тема 6. Цінності та ціннісні орієнтації, їх роль у створенні соціокультурного середовища Liberal Arts. <i>Форма проведення: семінар з виступами студентів.</i>	2
7	Тема 7. Особливості застосування теорій і соціокультурних практик Liberal Arts в сучасному мегаполісі. <i>Форма проведення: дискусія.</i>	2
8	Тема 8. Теорії і соціокультурні практики Liberal Arts та дозвіллева діяльність. <i>Форма проведення: дискусія.</i>	2
Разом		16

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Форма організації на занятті	Обов'язкове практичне завдання	Термін виконання
Тема 1. Вступ до теорії і соціокультурної	Участь у колективному обговоренні з	1. <i>Усне обговорення питань (аналітичні коментарі з доповненнями):</i>	На практичному занятті

<p>практики Liberal Arts</p> <p><i>Форма проведення: семінар виступами студентів.</i></p>	<p>динамічним зворотнім зв'язком ключових питань теми</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історичний контекст та еволюція ліберального мистецтва. 2. Теоретичні основи і принципи Liberal Arts. 3. Соціокультурна практика і сучасне значення. 4. Liberal Arts в Україні та глобальному контексті. 5. Дискусії щодо майбутнього теорії та практики Liberal Arts. <p><i>2.Індивідуальні виступи студентів. Усна аналітична доповідь – до 5 хвилин. (кожен заздалегідь обрає тему)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Що спочатку малося на увазі під «вільними мистецтвами» в античності? 2. Як трансформувалося поняття Liberal Arts в Середньовіччі та епоху Відродження? Які соціальні та культурні фактори впливали на цю трансформацію? 3. У чому полягали ключові зміни в концепції Liberal Arts в Новий і Новітній час? 4. Порівняйте античну модель вільних мистецтв з сучасною моделлю Liberal Arts and Sciences – що збереглося, а що змінилося? 5. Перелічіть та розкрийте основні принципи освітньої моделі Liberal Arts (індивідуальна траєкторія, міждисциплінарність тощо). 6. Що таке major і minor в системі Liberal Arts? Як ця система впливає на формування компетенцій випускника? 	
---	---	---	--

		<p>7. Чому міждисциплінарний підхід вважається ключовим елементом Liberal Arts?</p> <p>8. У чому відмінність його функцій від ролі викладача в традиційній системі освіти?</p> <p>9. Як інтерактивні технології навчання (дискусії, проектна робота, дебати) співвідносяться з філософією Liberal Arts?</p> <p>10. Чому модель Liberal Arts особливо затребувана в умовах цифрової трансформації та автоматизації професій?</p> <p>11. Які soft skills розвиваються у студентів в рамках Liberal Arts, і чому вони важливі на сучасному ринку праці?</p> <p>12. Як модель Liberal Arts відповідає на виклики мультикультурного суспільства та глобалізації?</p> <p>13. Наскільки модель Liberal Arts відповідає вимогам українського ринку праці?</p>	
<p>Тема 2. Методологічні підстави теорій і соціокультурних практик Liberal Arts</p> <p>Форма проведення: круглий стіл</p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань теми</p>	<p><i>Питання до обговорення.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сократичний метод. 2. Міждисциплінарність. 3. Роль викладача. 4. Розвиток навичок критичного мислення. 5. Глибокі підходи до навчання (DAL). <p><i>2.Індивідуальні завдання студентів. Усна аналітична доповідь – до 5 хвилин. (кожен заздалегідь обрає тему)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як класична антично-середньовічна система Septem artes liberales (сім вільних мистецтв) трансформувалася в сучасну гуманітарну парадигму Liberal Arts and Sciences? 2. Яка роль сократичного 	<p>На практичному занятті</p>

		<p>методу (діалогу) як базового інструменту пізнання в програмах Liberal Arts? У чому полягає його методологічна відмінність від традиційної лекційної подачі матеріалу?</p> <p>3. Як співвідносяться принципи гуманізму і фундаментальності в Liberal Arts з прагматичними запитамі сучасної цифрової економіки?</p> <p>4. Яка методологічна різниця між вузькою професійною спеціалізацією та широким міждисциплінарним охопленням?</p> <p>5. Яким чином ідея індивідуалізації освітнього маршруту впливає на здатність студента адаптуватися до швидко мінливих реалій сучасного ринку праці?</p> <p>6. Яким чином Liberal Arts виступає в якості соціального і модернізаційного проекту?</p> <p>7. Чому критичне мислення, креативність і емоційний інтелект стають ключовими результатами освітніх практик в даній парадигмі?</p> <p>8. Як змінюється роль викладача при використанні методології Liberal Arts: від «транслятора знань» до «фасилітатора» і тьютора?</p>	
<p>Тема 3. Соціокультурні практики як фундаментальне освітній напрямок в системі знань. <i>Форма проведення: семінар</i></p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань те</p>	<p><i>Усне обговорення питань (аналітичні коментарі з доповненнями):</i></p> <p>1. Чим відрізняється соціокультурна практика від інших форм діяльності в освіті?</p> <p>2. На яких підходах базується концепція соціокультурних</p>	<p>На практичному занятті</p>

<p><i>виступами студентів.</i></p>		<p>практик (антропологічний, діяльнісний, соціокультурний, культурологічний та ін.)?</p> <p>3. Які особливості відрізняють соціокультурну практику від інших видів діяльності?</p> <p>4. Що включає в себе структура соціокультурної практики? Як вона пов'язана з освоєнням соціокультурних норм, отриманням соціального досвіду, саморозвитком особистості?</p> <p>5. Чому соціокультурні практики розглядаються як комплексне явище, що об'єднує різні види діяльності і досвід?</p> <p>6. Які форми соціокультурних практик існують (соціальні проекти, соціальні проби, соціальне проектування, соціокультурні практикуми, волонтерська діяльність, освітній форсайт та ін.)?</p> <p>7. Чому соціальне проектування вважається ключовим механізмом реалізації соціокультурної практики?</p> <p>8. Як соціокультурні практики впливають на формування соціальної ідентичності, саморозвиток</p>	
------------------------------------	--	---	--

		<p>особистості, набуття соціального досвіду, залучення до культурного життя?</p> <p>9. Чому соціокультурні практики розглядаються як ефективний спосіб реалізації культуруотворюючої функції освіти і надання освіти активного, діяльного характеру?</p> <p><i>Робота в парах. Обговорення провідних положень соціокультурних практик. Дискусія. (Виступи готуються заздалегідь). Індивідуальні аналітичні повідомлення до 5 хвилин</i></p> <p><i>Теми повідомлень (обрати 1):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Механізм соціальної дії. • Типологія практик. • Роль педагога. • Оцінка ефективності та перспективи. • Сучасні виклики. 	
<p>Тема 4. Теорії і соціокультурні практики Liberal Arts та дозвіллева діяльність..</p> <p><i>Форма проведення: дискусія.</i></p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань те</p>	<p><i>Питання до обговорення.</i></p> <p>1. Як принципи Liberal Arts, орієнтовані на розвиток критичного мислення і міждисциплінарного підходу, можуть бути застосовані в організації дозвільної діяльності?</p> <p>2. Які соціокультурні практики, характерні для моделі Liberal Arts, можуть бути адаптовані для використання у сфері дозвілля?</p> <p>3. Як дозвільна діяльність, що формується з урахуванням принципів Liberal Arts, сприяє особистісному зростанню і соціальної адаптації?</p>	<p>На практичному занятті</p>

		<p><i>Дискусійний характер питань:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як співвідносяться поняття «дозвілля» і «вільний час» в контексті соціокультурної діяльності? 2. Які виклики і проблеми можуть виникати при реалізації моделей Liberal Arts в сфері організації дозвілля? 3. Як можна пов'язати теоретичні концепції Liberal Arts з практичними завданнями сучасної дозвільної діяльності? 	
<p>Тема 5. Економічні складові теорій і соціокультурних практик Liberal Arts. <i>Форма проведення: семінар з елементами евристичної бесіди.</i></p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань теми</p>	<p><i>Теми на обговорення для евристичної бесіди:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні аспекти в освітніх програмах Liberal Arts. 2. Соціокультурні компоненти Liberal Arts. 3. Економічні теорії в контексті Liberal Arts. 4. Соціокультурні практики та їх економічний вимір. 5. Порівняльний аналіз економічних систем у контексті Liberal Arts. 6. Соціокультурні аспекти в дослідженнях економіки. 7. Економічна цінність Liberal Arts. <p><i>Робота в парах: доповідач та опонент</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як економічні дисципліни інтегровані в програми Liberal Arts? 2. Як соціокультурні фактори впливають на економічний розвиток? 3. Як соціокультурні практики впливають на економіку? 4. Які економічні ефекти можуть мати культурні 	<p>На практичному занятті</p>

		<p>програми, мистецтво, культурні індустрії?</p> <p>5. Як різні освітні моделі впливають на розуміння економічних процесів?</p> <p>6. Як поєднання економічних, соціальних, гуманітарних та інших знань у Liberal Arts сприяє комплексному розумінню економічних явищ?</p>	
<p>Тема 6. Цінності та ціннісні орієнтації, їх роль у створенні соціокультурного середовища Liberal Arts.</p> <p><i>Форма проведення: семінар виступами студентів.</i></p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань теми</p>	<p><i>Питання для аналізу:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття цінностей і ціннісних орієнтацій. 2. Ключові цінності Liberal Arts. 3. Роль цінностей у формуванні соціокультурного середовища. 4. Вплив Liberal Arts на розвиток творчої особистості. 5. Взаємодія викладачів і студентів в рамках Liberal Arts. 6. Мультидисциплінарність та індивідуальна траєкторія навчання. 7. Проблеми формування цінностей в системі Liberal Arts. <p><i>2.Індивідуальні виступи студентів по виокремленим проблемним питанням семінару. Усна аналітична доповідь – до 5 хвилин. (кожен заздалегідь обрає тему)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Яка різниця між об'єктивними соціальними цінностями та суб'єктивними ціннісними орієнтаціями особистості? 2. Яким чином ціннісні орієнтації регулюють поведінку людини і його соціалізацію в суспільстві? 3. Які типи цінностей (Термінальні/інструментальні за Рокічем, матеріальні/постматеріальні за 	<p>На практичному занятті</p>

		<p>Інглхартом) домінують у сучасному суспільстві?</p> <p>4. Які цінності лежать в основі Liberal Arts (критичне мислення, академічна свобода, міждисциплінарність, автономія особистості)?</p>	
<p>Тема 7. Особливості застосування теорій і соціокультурних практик Liberal Arts в сучасному мегаполісі.</p> <p><i>Форма проведення: дискусія</i></p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань теми</p>	<p><i>Питання до обговорення.</i></p> <p>1. Як принципи Liberal Arts співвідносяться з вимогами сучасного мегаполісу, де важливі гнучкість, адаптивність і здатність до міждисциплінарної співпраці?</p> <p>2. Які виклики можуть виникати при впровадженні моделі Liberal Arts в міських освітніх установах (наприклад, опір традиційним методикам, необхідність адаптації навчальних планів)?</p> <p>3. Як можна оцінити ефективність реалізації Liberal Arts в умовах мегаполісу?</p> <p>4. Які показники (наприклад, рівень залучення студентів, перспективи їх кар'єри) слід враховувати?</p> <p>5. Які додаткові соціокультурні практики, пов'язані з ліберальним мистецтвом, могли б бути корисними в міському середовищі (наприклад, організація культурних заходів, волонтерські програми)?</p> <p><i>Дискусійний характер питань:</i></p> <p>1. Як сучасні теорії ліберального мистецтва перетворюють Міський простір (парки, Музеї, вулиці) у відкритий університет?</p> <p>2. Які міські соціокультурні практики мегаполісу можна розглядати як аналоги</p>	<p>На практичному занятті</p>

		<p>класичних «вільних мистецтв»? 3. Як міждисциплінарний підхід Liberal Arts сприяє розвитку креативних індустрій та формуванню креативного класу в умовах динамічного середовища? 4. Яка роль гуманітарних знань у збереженні історичної пам'яті та розвитку місцевої ідентичності при швидкій джентрифікації? 5. У чому полягає практична користь критичного мислення при оцінці архітектурних та урбаністичних проєктів? 6. Яким чином гуманітарні науки та мистецтво сприяють інтеграції різних громад (включаючи мігрантів та маргінальні групи) у життя мегаполісу? 7. Чи можна розглядати міські публічні дискусії та громадянські ініціативи як реалізацію концепції «активного громадянства»? 8. Практика застосування методів (кейс-стаді). 9. Які компетенції з арсеналу Liberal Arts (наприклад, риторика, аналіз даних, етика) найбільш затребувані сучасним міським управлінням і бізнесом?</p>	
<p>Тема 8. Теорії і соціокультурні практики Liberal Arts та дозвіллева діяльність. <i>Форма проведення: дискусія</i></p>	<p>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком ключових питань теми</p>	<p><i>Теми для проведення:</i> 1. Як принципи Liberal Arts можуть бути застосовані в організації дозвіллевої діяльності для студентів? 2. Які методи і підходи до організації дозвілля найбільш ефективні з точки зору розвитку особистості в рамках моделі Liberal Arts?</p>	<p>На практичному занятті</p>

		<p>3. У чому полягає зв'язок між теорією дозвілля і практиками організації дозвіллевої діяльності?</p> <p>4. Як дозвілля впливає на соціалізацію особистості в контексті соціокультурних практик ліберального мистецтва?</p> <p>5. Які проблеми можуть виникати при реалізації моделі Liberal Arts в сфері організації дозвілля і як їх можна вирішити?</p> <p>Есе на теми</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концептуальні основи Liberal Arts. 2. Дозвільна діяльність в епоху нових смислів. 3. На стику підходів: Liberal Arts як соціокультурна практика. 4. Практичне застосування та кейси. 	
--	--	---	--

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ТЕОРІЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК LIBERAL ARTS

Тема 1. Вступ до теорії і соціокультурної практики Liberal Arts.

Основні теорії, які сприяли концептуалізації поняття соціальних практик. Структуралістський конструктивізм П. Бурдьє. Теорія структурації Е. Гідденса. Етнометодологія Г. Гарфінкеля. Концепція фонових практик Л. Вітгенштейна. Теорія соціальної дії М. Вебера.

Соціальні практики. Характеристики соціальних практик. Цілеспрямовані дії з перетворення соціального світу. Стійке функціонування соціальних інститутів.

Liberal Arts (вільні мистецтва і науки). Основні характеристики. Міждисциплінарність і гнучкість. Розвиток soft skills. Індивідуальний підхід. Інтерактивність навчання. Поєднання теоретичного навчання і практики.

Тема 2. Методологічні підстави теорій і соціокультурних практик Liberal Arts.

Рефлексивно-методологічна практика теорій і соціокультурних практик в ретроспективі і перспективі. Визначення соціокультурної практики, її місце в системі філософського знання. Функції та принципи соціокультурної практики. Соціально-культурне середовище, його структура. Культурні цінності та ціннісні орієнтації, їх роль у створенні соціально-культурного середовища. Особливості соціально-культурної діяльності у сучасному мегаполісі.

Тема 3. Соціокультурні практики як фундаментальне освітній напрямок в системі знань.

Базові поняття і термінологія предмета. Термін "культурні цінності" та їх класифікація. рівнинний аналіз культурних цінностей. Функції і принципи теорій і соціокультурних практик Liberal Arts. Стимулювання громадської активності, розвитку творчих здібностей, адаптації та реабілітації особистості та інших. Динаміка функцій під впливом соціально-економічних факторів.

Поняття принципів організації соціально-культурної діяльності.

Тема 4. Сутність моделі Liberal Arts.

Міждисциплінарність як основа якості освітньої моделі і соціокультурних складових. Свобода вибору курсів. Професійні та особисті інтереси студента. Роль тьюторів. Інтерактивність навчального процесу.

Розвиток soft skills. Формування навичок самостійної роботи, комунікації, адаптації до змін, вирішення нестандартних завдань. Практична складова. Стажування, проєкти, Бізнес-ігри. Історичний контекст.

Античність. Методи пізнання в контексті прагнення до загального розуміння. Середньовіччя. Формування системи «семи вільних мистецтв»: тривіум (граматика, риторика, діалектика) і квадрівіум (арифметика, геометрія, астрономія, музика). Сучасність. Миттєві трансформації ринку праці.

Сучасна система Liberal Arts і: природничі науки (біологія, екологія, неврологія); фізичні науки (фізика, астрономія, хімія, геологія); логіка, математика, статистика; філософія, історія; соціальні науки (антропологія, географія, лінгвістика, політологія, юриспруденція, психологія, соціологія). Розвиток творчої особистості (образотворче мистецтво, музика, виконавське мистецтво, література). Розвиток критичного мислення. Гнучкість і адаптивність. Широка база знань і навички самостійної роботи. Змін професій відповідно до ринку праці. Універсальність.

Кар'єрні шляхи для випускників Liberal Arts: освіта та академічна кар'єра (викладання, дослідження); журналістика та медіа; некомерційні організації та адвокаційні групи; бізнес та підприємництво (управління, консалтинг, маркетинг); державна служба (адміністрація, аналіз політики, дипломатія)..

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕОРІЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК LIBERAL ARTS

Тема 5. Економічні складові теорій і соціокультурних практик Liberal Arts.

Продукти соціокультурної практики. Послуга як продукт діяльності установ соціокультурної сфери. Особливості надання послуги в соціокультурній сфері. Продавці та споживачі послуг в соціокультурній сфері. Галузева та організаційна складова Liberal Arts. Специфіка матеріальних ресурсів, їх оборотні фонди (кошти) та їх особливості в соціокультурній сфері. Підбірка персоналу. Відносини власності в теоріях і соціокультурних практиках Liberal Arts. Економічні відносини з інтелектуальної власності. Інформаційно-творчий продукт і послуга. Інтелектуальна власність в соціокультурній сфері. Основні складові інтелектуальної власності та її загальні ознаки.

Фінансово-господарський механізм теорій і соціокультурної практики Liberal Arts. Загальне поняття про ресурси. Основні фонди (кошти) в Liberal Arts.

Оборотні фонди (кошти) в Liberal Arts. Інформаційно-творчі ресурси в Liberal Arts. Застосування фандрайзингу в організаціях соціокультурної сфери.

Тема 6. Цінності та ціннісні орієнтації, їх роль у створенні соціокультурного середовища Liberal Arts.

Аксіологічна сторона Liberal Arts. Поняття цінності в контексті його формування і функціонування в соціокультурному просторі. Цінності як орієнтири людської діяльності, мотиви прийняття рішень, форми проектування особистої долі і бажаної соціальної реальності. Ціннісні відносини в процесі формування творчої особистості. Ціннісне ставлення в контексті довгострокового життєвого стану, усвідомленого вибору стратегії поведінки.

Існування загальнолюдських цінностей можна в діахронічному і синхронічному аспектах. Цінності, визнані людьми різних епох, від мислителів античності до наших сучасників, вічні цінності. Спільні цінності як основа життєдіяльності. Принцип пріоритету загальнолюдських цінностей як аксіологічний імператив сучасності. Liberal Arts і ціннісні орієнтації.

Тема 7. Особливості застосування теорій і соціокультурних практик Liberal Arts в сучасному мегаполісі.

Мегаполіс, мегалополіс і агломерація. Урбанізація як наслідок індустріалізації в складних історичних умовах. Промисловий розвиток міст і роль соціокультурної сфери. Міський спосіб життя. Соціальні, політичні, економічні та культурні трансформації. Конкуренентоспроможність сучасних міст як соціокультурна практика плюралізму і стратегій їх розвитку. Ефективність міського середовища, здатність до динамічних змін. Рівень розвитку людського потенціалу, рівень життя, освіченості, тривалості життя, екологічної безпеки. Світові тенденції створюваного людського капіталу. Формування безпечного і комфортного середовища.

Соціокультурна діяльність та інфраструктура. Соціокультурна ситуація. Масова комунікація (телебачення, радіо, кінопрокат, ЗМІ), інфосфера і соціокультурна компетентність творчої особистості. Творчі галузей, що виробляють інноваційні технології та продукти. Інтенсивний розвиток творчих

індустрій (Creative Industries). Реклама, художній і антикварний ринок, архітектура, ремесла і прикладне мистецтво, дизайн, мода, кіно і відео, музика, виконавські мистецтва (драматичний і музичний театр, сучасний танець, різні шоу), література і книговидавництво, програмне забезпечення, мультимедіа та інтерактивні комп'ютерні програми (офісні, навчальні, ігрові і т.д.), телебачення і радіо - як варіації застосування соціокультурних практик Liberal Arts.

Тема 8. Теорії і соціокультурні практики Liberal Arts та дозвіллева діяльність.

Сутність дозвілля та дозвіллевої діяльності. Дозвілля, дозвіллева діяльність і вільний час. Соціокультурні потреби особистості: пізнавальна діяльність, творчість, спілкування, суспільно-політичне життя, релігійна складова, спорт, туризм, ігри та розваги. Співвідношення робочого і дозвіллевого часу. *Negotium* – справа, заняття і *otium* – дозвілля. Технологічні революції. Консьюмеризм. Розвиток індустрії дозвілля, перетворення культурно-дозвіллевої сфери в самостійний і прибутковий сектор економіки, розширення фрілансерства завдяки комп'ютерним технологіям, розвиток інфраструктури дозвіллевої сфери, туризму. Ключові моральні імперативи в економіці бажань – «Life for fun», «Culture for fun», «Business for fun» («життя для задоволення», «культура для задоволення», «робота для задоволення»). Концепт третє місце як специфічно організоване місце проведення дозвілля. Кафе, кав'ярні, книжкові магазини, бари, салони краси та інші місця проведення вільного часу як фундамент спільноти. Третє місце (перше – будинок, друге – робота) – місце відпочинку і розваг, але головне – простір вільного спілкування людей, що виконує важливі соціокультурні та соціоекономічні функції. Роль третіх місць в теоріях і практиках Liberal Arts.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у галузі теорії та соціокультурної практики Liberal Arts. Знає основні етапи розвитку світової думки; діалектику вільних мистецтв; найважливіші наукові школи і навчаннях видатних вчених; основні галузі сучасного знання стосовно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; основні проблеми, теорії та методи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, зміст сучасних дискусій з проблем розвитку творчої особистості; основні поняття і категорії у теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, закономірності розвитку суспільства і мислення; особливості сучасної теорії та соціокультурної практики Liberal Arts. Вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат, основні принципи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts в аналізі та оцінці соціальних проблем і процесів, тенденцій, фактів, явищ в їх можливому прогнозуванні; застосовувати методи і засоби пізнання для інтелектуального розвитку, підвищення культурного рівня, професійної компетентності; формувати та аргументовано відстоювати власну позицію щодо різних аспектів наукового знання; розуміти сутність внутрішнього світу людини та розглядати її в окресленнях свободи, пошуку та утвердження життєвих смислів; визначати сучасні тенденції розвитку суспільства з урахуванням спрямованості знання стосовно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; окреслити площину розвитку думки теорії та соціокультурної практики Liberal Arts в Україні. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій. Знає основні етапи розвитку світової думки стосовно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; діалектику пізнання та проблеми істини; найважливіші наукові школи і навчаннях видатних вчених; основні проблеми, теорії та методи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, зміст сучасних дискусій з проблем суспільного розвитку; основні поняття і категорії теорії та соціокультурної практики Liberal Arts,

	<p>закономірності розвитку природи, суспільства і мислення. Вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, основні принципи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts в аналізі та оцінці соціальних проблем і процесів, тенденцій, фактів, явищ в їх можливому прогнозуванні; застосовувати методи і засоби пізнання для інтелектуального розвитку, підвищення культурного рівня, професійної компетентності; формувати та аргументовано відстоювати власну позицію щодо різних аспектів знання стосовно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; розуміти сутність внутрішнього світу людини та розглядати її в окресленнях свободи, пошуку та утвердження життєвих смислів; визначати сучасні тенденції розвитку суспільства з урахуванням спрямованості знання на творчу особистість; окреслити площину розвитку думки в Україні відповідно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.</p>
<p>Добре (74-81 C)</p>	<p>Здобувач знає основні етапи розвитку світової теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; діалектику пізнання та проблеми істини; найважливіші наукові школи і навчання видатних вчених; основні проблеми, теорії та методи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; основні поняття і категорії теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, закономірності розвитку природи, суспільства і мислення; особливості сучасної світової думки. Вміє використовувати понятійно-категоріальний апарат теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, основні принципи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts в аналізі та оцінці соціальних проблем і процесів, тенденцій, фактів, явищ в їх можливому прогнозуванні; застосовувати методи і засоби пізнання для інтелектуального розвитку, підвищення культурного рівня, професійної компетентності; формувати та аргументовано відстоювати власну позицію щодо різних аспектів знання; визначати сучасні тенденції розвитку суспільства з урахуванням спрямованості знання на теорію та соціокультурну практику Liberal Arts; окреслити площину розвитку наукової думки в Україні стосовно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.</p>
<p>Задовільно (64-73 D)</p>	<p>Здобувач не володіє системними знаннями з дисципліни. Знає основні етапи розвитку світової думки; діалектику пізнання та проблеми істини; найважливіші наукові школи і навчання видатних вчених стосовно теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; основні проблеми, теорії та методи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; основні поняття і категорії теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; особливості сучасної світової теорії та соціокультурної практики Liberal Arts. Вміє</p>

	використовувати понятійно-категоріальний апарат теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, основні принципи теорії та соціокультурної практики Liberal Arts в аналізі та оцінці соціальних проблем і процесів, тенденцій, фактів, явищ в їх можливому прогнозуванні; застосовувати методи і засоби пізнання для інтелектуального розвитку, підвищення культурного рівня, професійної компетентності; визначати сучасні тенденції розвитку суспільства з урахуванням спрямованості знання на творчу особистість. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання щодо теорії та соціокультурної практики Liberal Arts несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії, але відсутнє глибоке розуміння логіки процесів у теорії та соціокультурної практики Liberal Arts .
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання заліку.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання уміння та навички. Здобувач не допускається до заліку та проходить повторне вивчення дисципліни.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДЗ

Вимоги до написання есе з теорії та соціокультурної практики

Liberal Arts

Формальні вимоги

- Написання есе є обов'язковим
- Тема есе, обрана студентом, повинна бути узгоджена з лектором
- Тематична література для написання есе повинна бути узгоджена з лектором у години, призначені для консультацій або електронним шляхом
- Есе повинне бути написаним або надрукованим на листках паперу формату А 4
- Обсяг тексту – від 2 до 5 сторінок.
- Окрім обов'язкового прочитання фрагменту першоджерела, автор есе може послуговуватися додатковою допоміжною літературою, на яку повинен робити посилання в тексті. Список використаних джерел подається у кінці есе (на окремій сторінці) і не враховується до загального об'єму праці.

Наукові вимоги

Есе на обрану тему повинне складатися з двох частин:

1. Перша (коротка) – 1 сторінка – присвячена загальному введенню у тематичну проблематику обраної проблеми з теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; окресленню базових світоглядних, історичних, соціальних та культурних передумов, у межах яких постали саме ці ідеї.

2. Друга (довга) присвячена ширшому аналізу обраної проблеми з теорії та соціокультурної практики Liberal Arts; повинна базуватися на самостійно опрацьованому фрагменті першоджерела; містити аргументовані власні рефлексії, що сформовані на підставі презентації, аналізу та інтерпретації конкретних поглядів, думок, міркувань конкретного вченого.

3. Автор повинен врахувати, що формат есе передбачає самостійну аналітичну працю, яка повинна переконати, що він старанно опрацював обрану проблематику.

4. Текст есе повинен містити власні розмірковування, які можуть бути контр-аргументами думкам обраного вченого, але мають бути викладеними у зрозумілій науковій аргументованій формі.

5. При аналізі обраної проблеми автор повинен використовувати поняттєвий інструментарій

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання (есе)

Критерії оцінювання есе **Бали**

Кр. 1. Розкриття сенсу висловлювання

Сенс есе розкритий або зміст відповіді дає уявлення про його розуміння. **2**

Сенс есе не розкритий, зміст не дає уявлення про його розуміння. **0**

Кр. 2. Характер і рівень теоретичної аргументації

Тема розкрита з опорою на відповідні поняття, теоретичні положення, висновки. **4**

Наведені окремі, що стосуються теми, поняття, але вони не зв'язані між собою і елементами аргументації. **2**

Аргументація на теоретичному рівні відсутня (смісл головних понять не пояснено; висновок відсутній) або використовуються поняття, положення і висновок, не пов'язані безпосередньо з темою. **0**

Кр. 3. Якість фактичної аргументації

Факти і приклади взяті з різних джерел: ЗМІ, теорії та соціокультурної практики Liberal Arts, літератури, історії, факти з особистого соціального досвіду і власні спостереження (наведено не менше 2-х прикладів з різних джерел). **4**

Аргументація дається з опорою лише на власний соціальний досвід і бачення або наведений(і) приклад(и) з одного джерела. **2**

Фактична інформація відсутня або наведені факти не відповідають положенню, що розглядається. **0**

Максимальний бал **10**

Орієнтовні теми есе з теорії та соціокультурної практики Liberal Arts:

1. Історичний розвиток Liberal Arts.
2. «Сім вільних мистецтв» в Античності та Середньовіччі: тривіум і квадрівіум.
3. Еволюція Liberal Arts від Середньовіччя до Нового часу.
4. Вплив гуманізму епохи Відродження на формування концепції Liberal Arts.
5. Liberal Arts в європейській університетській традиції XVI-XVIII століть.
6. Становлення моделі Liberal Arts в США: від колоніальних коледжів до сучасного коледжу вільних мистецтв.
7. Філософські основи ліберального мистецтва: ідеї Сократа, Платона та Арістотеля.
8. Критичне мислення як центральний принцип ліберального мистецтва: теорія та практика.
9. Сократичний метод у навчанні: застосування в рамках Liberal Arts.
10. Концепція «універсального знання» і її реалізація в програмах Liberal Arts.
11. Принципи міждисциплінарності в системі Liberal Arts: теоретичні підстави і приклади реалізації.
12. Система major і minor в Liberal Arts: переваги та виклики.
13. Інтерактивні форми навчання в Liberal Arts: семінари, дискусії, робота в малих групах.
14. Роль самостійної роботи і рефлексивного есе в системі Liberal Arts.
15. Технологія «перевернутого класу» в контексті Liberal Arts.

АНАЛІЗ ПЕРШОДЖЕРЕЛА

Аналіз першоджерела передбачає критичне вивчення тексту для розуміння позиції автора, що включає: визначення автора та контексту, основну тему та тези, ключові аргументи, значення термінів та оцінку впливу праці. Структурований підхід допомагає розкрити сутність концепцій.

Етапи аналізу тексту

1. Історико-біографічний контекст:
  - Автор: Хто написав (Софіст Гіппій, Марціан Капела, Боецій, тощо).
  - Час та умови: Коли створено, суспільні умови.
  - Біографічні факти: Що вплинуло на світогляд автора.
2. Тематичний аналіз:
  - Основна тема: Яку фундаментальну проблему вирішує автор (наприклад, есенціалізм, екзистенціалізм та діалектичне розуміння свободи, як це описано у лекціях).
    - Головна теза: Яку основну думку стверджує автор.
    - Ключові аргументи: Докази, що підтверджують тезу.
3. Понятійний апарат:
  - Визначення основних понять (онтологія, гносеологія, етика).
  - Розуміння термінів саме в контексті цього вченого.
4. Критична оцінка:
  - Актуальність: Чому це важливо сьогодні.
  - Значення: Вплив на розвиток філософії конфлікту і діалогу.

Орієнтовний список першоджерел:

1. Платон. «Держава».
2. Платон. «Закони».
3. Арістотель. «Політика».
4. Марціан Капелла. «Про одруження філології і Меркурія».
5. Боецій. «Libri II de institutione arithmetica».
6. Боецій. «Libri V de institutione musica».
7. Ісидор Севільський. «Етимології, або Начала» .
8. Августин Блаженний. «De ordine».
9. Секст Емпірик. «Пірронові положення».
10. Секст Емпірик. «Проти вчених».
11. Цицерон. «Про державу».

12. Цицерон. «Оратор».
13. Вінсент з Бове. «Зерцало велике».
14. Джон Генрі Ньюман. «Ідея університету».
15. Джон Локк. «Про виховання».
16. Жан-Жак Руссо. «Еміль, або про виховання»

6. ГЛОСАРІЙ

Academic Advising (Академічне кураторство) – система щільного наставництва. Викладачі (едвайзери) допомагають студентам вибудувати унікальну освітню траєкторію і вибрати курси

Induction week – вступний тиждень (1-й тиждень вересня 1 семестру)

Core Curriculum (основна програма) – обов'язковий для всіх студентів базовий блок дисциплін. Зазвичай включає основи логіки, філософії, історії та природознавства, що закладає фундамент для подальшого міждисциплінарного навчання

Electives (Елективи) – дисципліни За вибором, які студент вивчає за особистою ініціативою, щоб глибше зрозуміти цікаву для нього тему поза рамками основної програми

Independent Study (самостійна робота) – дослідницький проєкт, який студент виконує індивідуально під керівництвом професора

Interdisciplinarity (міждисциплінарність) – синтез декількох наукових областей при вивченні однієї проблеми, наприклад, аналіз розвитку технологій через призму соціології та етики.

Liberal Arts (вільні науки і мистецтва) – традиційна академічна програма Західної вищої освіти, націлена на формування широкого кругозору і розвиток загальних інтелектуальних здібностей (критичного мислення, аргументації, аналізу), а не вузькопрофесійних навичок

Major – основна професійна частина освітньої програми Liberal Arts, яка вибирається студентом індивідуально в кінці 1 курсу (вивчається з 3 по 8-й семестр включно) і закінчується захистом ВКР (дипломної роботи)

Minor – спеціальна частина освітньої програми Liberal Arts, яка вибирається студентом індивідуально на 2 курсі (вивчається з 5 по 7-й семестри включно) додатково до основної професійної частини програми (major) і закінчується захистом підсумкової випускової роботи

Seminar Format (семінарська форма) – головний формат навчання, що передбачає активні дискусії, дебати і аналіз текстів в малих групах, а не пасивне прослуховування лекцій у великих аудиторіях

Study week – робочий тиждень (не канікули!) середини кожного семестру, обов'язкова до відвідування і присвячена майстер-класам, екскурсіям, тренінгам soft skills, зустрічам з керівництвом і т. д.

Академічний тьютор – співробітник відділу індивідуалізації освіти факультету Liberal Arts, що допомагає студентам (за запитами) будь-якого курсу з питань, пов'язаних з написанням академічних текстів і наукою

Академічна година – одиниця виміру обсягу занять у вузах, що дорівнює 45 хвилинам

ВКР – випускна кваліфікаційна робота (дипломна робота)

Гуманітарні науки (Humanities): Філософія, Історія, Література, теологія, Мовознавство, Культурологія.

Дедлайн – крайній термін здачі письмової роботи, порушення якого автоматично знижує оцінку за роботу аж до незадовільної

Деканат (навчальний відділ – адміністративний підрозділ факультету, відповідальний за складання та реалізацію навчального розкладу, інформування студентів та документообіг

Дискусійний семінар – основний формат занять, де замість пасивного слухання лекцій студенти активно сперечаються і обговорюють прочитані тексти.

ІСН – Інститут суспільних наук

Капстон-проект – випускна кваліфікаційна робота, часто носить практичний або міждисциплінарний характер

Кар'єрний тьютор – співробітник відділу індивідуалізації освіти факультету Liberal Arts, що допомагає студентам (за запитами) в їх самовизначенні з питань, пов'язаних з професійним розвитком

Критичне мислення – ключовий навик системи, що включає аналіз інформації, оцінку аргументів і формулювання незалежних висновків

Міждисциплінарне підсумкове есе – самостійна письмова робота студентів 1 курсу, пишеться в кінці 2 семестру, оцінка за міждисциплінарне підсумкове есе виставляється в залікову книжку окремим рядком

Мистецтво (Arts): Образотворче мистецтво, Музика, Театр, Кіно, Творче письмо.

Плагіат – використання чужого тексту або ідей (цілком або частково) у власній роботі без відповідного повідомлення про це. Прирівнюється до крадіжки інтелектуальної власності, і є одним з найсерйозніших порушень академічної етики

Природничі науки (Natural Sciences): Біологія, Хімія, Фізика, Екологія, Геологія, Астрономія, Неврологія.

«Пара» - заняття навчальної групи тривалістю дві академічні години

ПВС – професорсько-викладацький склад

Рейтинг – показник, що враховує академічну успішність, суспільну і науково-дослідницьку активність студента

Семестр – половина навчального року (1 семестр: з вересня до зимової сесії; 2 семестр: з лютого – до літньої сесії)

Сіллабус – детальний план навчального курсу з розкладом тим, дедлайнами, списком літератури і критеріями оцінок

Сім вільних мистецтв (Seven Liberal Arts / Septem artes liberales) – історична основа Liberal Arts, що сформувалася в античності і середньовіччі. Ділилася на два цикли:

Trivium (тривіум) – гуманітарний блок: Grammatica (граматика) – основи мови і літератури; Dialectica (діалектика/логіка) – мистецтво міркування і аргументації; Rhetorica (риторика) — мистецтво красномовства і публічних виступів;

Quadrivium (Квадрівіум) – науково-математичний блок: Arithmetica (арифметика) – теорія чисел; Geometria (геометрія); Musica (музика) – математична теорія гармонії; Astronomia (Астрономія).

Соціальні науки (Social Sciences): Соціологія, Психологія, Політологія, Антропологія, Економіка, Географія, Лінгвістика, Юриспруденція.

Староста – представник студентської групи, що забезпечує комунікацію з усіма структурами факультету (за винятком персональних питань). Вибирається відкритим голосуванням групи (абсолютною більшістю)

Тьютор – співробітник відділу індивідуалізації освіти факультету Liberal Arts, помічник студента в самовизначенні та адаптації, плануванні та реалізації індивідуальної програми освітнього та професійного розвитку

Тьюторіал-заняття / зустріч з тьютором. Тьюторіали можуть бути груповими (плануються в розкладі – в окремих випадках – за запитом групи), або індивідуальними (за заздалегідь спланованої домовленості з тьютором)

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Атаманюк З.М., Борінштейн Є.Р. Сучасний філософський дискурс: курс лекцій. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 50 с.
2. Атаманюк З.М., Борінштейн Є.Р. Сучасний філософський дискурс: методичні рекомендації. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 50 с.
3. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність. Навчальний посібник. Київ: «Університетська книга». 2023. 122 с.

4. Соціологія. Навчальний посібник / за ред. І.В. Шаповалової. Київ: НУК 2025. 284 с.

5. Філософія: Підручник / за ред.. Є.Р. Борінштейна. Одеса: Університет Ушинського, 2021. 502 с.

Додаткова

1. Атаманюк З.М. Свобода як фактор соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 316 с.

2. Борінштейн Є.Р. Освітні технології Liberal Arts у контексті розвитку творчої особистості: проблеми вищої школи. *Особистість та освіта в умовах сучасних соціокультурних викликів: ціннісно-світоглядні та науково-методичні аспекти: збірник матеріалів II всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28 лютого 2025 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» /* Наук. ред. О. Є. Висоцька. Техн. ред. Н. В. Дев'ятко. Дніпро: КЗВО «ДАНО» ДОР», 2025. 408 с. С. 111-113.

3. Борінштейн Є.Р. Освітня траєкторія Liberal Arts як модель життя. *Освіта та соціалізація особистості. XIII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 24-25 квітня 2025 р.)* 63 с. С. 5-7.

4. Борінштейн Є.Р. Свобода як фундаментальна цінність українського суспільства. Свобода як фундаментальна цінність української національної ідеї. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої Всесвітньому Дню Філософії (Одеса, 16 листопада 2023 р.)* С. 9-12.

5. Борінштейн Є.Р. Соціальні відхилення Homo Sapiens: контекстуальне поле національного менталітету. Перспективи. Соціально-політичний журнал. Одеса, 2023. № 3. С. 27-34.

6. Борінштейн Є.Р. Соціокультурний капітал як фундамент ціннісних орієнтацій особистості. *Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса / за ред. О.В.Лісеєнко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 93 с. С. 34-37.
7. Борінштейн Є.Р. Соціологія моралі: ціннісні виміри суспільства. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. Категорія «Б». Одеса, 2026. № 1. С. 211-218
8. Борінштейн Є.Р. Творча особистість у вимірі філософії: методичні рекомендації. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 32 с.
9. Борінштейн Є.Р. Творча особистість у вимірі філософії: конспект лекцій. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 35 с.
10. Борінштейн Є.Р., Городнюк Л.С. Філософсько-антропологічний феномен Homo Digitalis як нтологічної системи «людина-гаджет». *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. Дніпро, 2024. № 33 (1). С. 16-21.
11. Борінштейн Є.Р. Філософія творчої особистості: ціннісні інсайти та значення моралі. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. Одеса, 2025. № 2 С. 77-84.
12. Борінштейн Є.Р. Філософія трампізму: криза самовдосконалення людини у контексті зрушення моральних цінностей. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. Одеса, 2025. № 1. С. 11-17.
13. Борінштейн Є.Р., Білоусова К. Мотив куртуазного кохання в філософії любові середньовіччя: ціннісні складові у суспільстві тотальної несвободи. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. Одеса, 2024. №1. С. 65-71.
14. Борінштейн Є.Р., Єременко О.М. Еволюція ідеї жертви в історії культури: філософський аспект. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. Одеса, 2024. № 1. С. 4-12.

15. Музиченко Г.В., Борінштейн Є.Р. Філософія фандрайзингу: соціокультурне бачення. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. Одеса, 2024. № 2. С. 160-168.
16. Філософські абриси сучасної освіти: монографія / за заг. ред. І.М. Предборської. Київ: Університетська книга, 2023. 225 с.
17. Філософські аспекти дослідження каузальності в соціально-гуманітарній сфері: монографія / за ред. О.М. Єременка, 2021. 406 с.
18. Шандра Б.Б. Філософія: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 52 с.
19. Borinshtein, Ye., Stovpets, O., Kukshinova, O., Kisse, A., & Kucherenko, N. Phenomena of freedom and justice in the interpretations of T. Hobbes and J. Locke. *Amazonia Investiga*, 10 (42), 2022. P. 255-263.
20. Stovpets, O., Borinshtein, Y., Yershova-Babenko, I., Kozobrodova, D., Madi, H., & Honcharova O. Digital technologies and human rights: challenges and opportunities. *Amazonia Investiga*. Volume 12. Issue 72: 17-30. December, 2023.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Одеська національна наукова бібліотека : URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
3. Бібліотека Університету Ушинського : URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>